

**BINARIZACIJA VANJSKE POLITIKE:
TKO JE IZGUBIO NESVRSTANE?²**

**BINARIZATION OF FOREIGN POLICY CONDUCT:
WHO LOST NAM?³**

Kako sadašnji svjetski poredak slabi, tako su sve vjerojatnija megasučeljavanja: u svojoj postsovjetskoj potrazi za preporodom Rusija postaje sve nasrtljivija spram Euro-Mediterrana i šire. U isto vrijeme zaoštravaju se kinesko-američki odnosi; eskaliraju trvenja oko trgovine, napredne tehnologije, ljudskih prava i globalnog strateškog utjecaja.

As the current world order weakens, mega confrontations are becoming more likely: In its post-Soviet quest for a revival, Russia is becoming increasingly aggressive toward the Euro-Mediterranean and beyond. At the same time, Sino-US relations are straining; frictions over trade, advanced technology, human rights and global strategic influence are escalating.

¹ Autor je šef Katedre i profesor međunarodnog prava i globalnih političkih studija u Beču (Austrija). Autor je sedam knjiga (izdatih od američkih i evropskih izdavača), te brojnih znanstvenih članaka o temi geopolitike energije i tehnologije. Profesor je urednik njujorškog stručnog magazina GHIR (*Geopolitika, povijest i međunarodni odnosi*), kao i član uredničkog odbora nekoliko sličnih specijaliziranih časopisa na tri različita kontinenta. Njegova osma knjiga, „Caspian“, izlazi u zimu 2020/2021.

The author is the head of the department and professor of international law and global political studies in Vienna, Austria. He is the author of seven books (published by American and European publishers), and numerous scientific articles on the geopolitics of energy and technology. The professor is the editor of the New York professional magazine GHIR (Geopolitics, History and International Relations), as well as a member of the editorial board of several similar specialized journals on three different continents. His eighth book ‘Caspian’ is coming out in the winter of 2020/2021.

² Tekst je do sada objavljen u preko dvadeset zemalja na četiri kontinenta svijeta. Sa engleskog originala „Binarization of Foreign Policy Conduct – Who lost NAM?“ („Binarizacija vanjske politike: Tko je izgubio NAM“) prevela Iva Kožul (rev. autor).

³ The text has so far been published in over twenty countries on four continental worlds.

From the English original: Binarization of Foreign Policy Conduct - Who lost US?

Translated by M. Sci. Iva Kožul (revised by Author)

Trenutno obje strane – kako to predsjednik američkog Vijeća za vanjske odnose Richard Haass navodi – „razvijaju scenarije za mogući rat“. Retorika dviju zemalja postala je toliko neprijateljska da su njezina brzina i ozbiljnost bez presedana za razdoblje nakon Drugog svjetskog rata i jedino mogu pripadati zaboravljenom rječniku iz 1910-ih i 1930-ih. (npr. prozivajući NR Kinu kao „zemlju kung-fu gripe“ ili druga strana pak SAD kao „pištolj naciju“; nazivajući C-19 „kineskim virusom“ ili suprotno – „patogenom koji je donijela američka vojska“; nadalje, glasnogovornik kineskog Ministarstva vanjskih poslova koji američko vodstvo imenuje kao „elemente zabludjele metastazom Capitol Hilla“, dok američki državni tajnik naziva Kinesku komunističku partiju „otpadničkim elementom“, a zatim zauzvrat tajnik Pompeo biva proglašen „javnim neprijateljem čovječanstva“: samo da nabrojimo nekoliko s dugog popisa teške verbalne razmjene vatre između ove dvije zemlje).

Strateško rasparivanje (*strategic decoupling*) najvećeg proizvođača američkih roba, Kine, i njezinog najvećeg potrošača, SAD-a, doima se neizbježnim.

Čini se to i posve nepovratnim, bez obzira na to hoće li se promjena vođa u Pekingu ili Washingtonu dogoditi ili ne nakon 2020. Ovo će naravno pokrenuti globalno presvrstavanje, te uzročiti nove nestabilnosti na svim crtama dodira na kopnu i morima, na nebu, u cyber prostoru i u (bližem) svemiru.

Bijela kuća i kuća putujuća

Naravno, mnogi bi gore navedeno odbacili kao pretjeranu izjavu i autorov alarmizam. No, razmotrimo činjenice:

1. razgranato trgovanje ne predstavlja smetnju. Trgovina je instrument moći, a nije vrlina sama po sebi, bez obzira na to je li to RCEP ili TPP (slučaj Velike Britanije i Njemačke uoči Prvog svjetskog rata te Japana i SAD-a 1941. najpoznatiji su u nizu takvih primjera koji počinju s Peloponeskim, Trojanskim i Punskim ratom, pa preko Napoleonovih ratova i nj. tzv. kontinentalne blokade sve do suvremenog doba, kada su nacije „mjesečareći zalutale“ pravo u sveobuhvatan, dug i međusobno razoran oružani sukob);
2. odsustvo (regionalnog) oružanog pariteta – ravnoteže straha, nužne za nuklearno odvraćanje (Azija je domaćin daleko najvećem broju nuklearnih sila – dvije legitimne, tri proglašene, jedna neobjavljena, te još najmanje za dvije države s vjerodostojnim sustavima isporuke i N-

spremnom tehnologijom „ključ u ruke“. Među njima nema ravnoteže (straha) niti u nuklearnim količinama, kvaliteti, konfiguraciji ni mogućnosti isporuke, što doktrinu prvog udara čini primamljivom);

3. oslabljeni međunarodni poredak zbog kombinacije ili bilo kog od sljedećih:
 - a. uspješan izazivač silama *statusa quo* iliti: kad odbacujući sretne isključivog (ova konstelacija čini obje strane nervoznima: izazivač željan da izazove i promijeni, a *status quo* sila razmatra preemtivni udar jer zna da protok vremena ne ojačava poziciju. Ovdje je, dakako, kompromis najveći gubitnik. Suvremena se Kina danas poredi sa nekdanjom imperijalnom Njemačkom – neliberalna sila koja zlorabi liberalni sustav u svojoj nekontroliranoj potrazi za svjetskom dominacijom. Potpiruje se kurs sudara unatoč činjenici da nema preklapajućih teritorijalnih zahtjeva ili čak zajedničkih granica i usprkos rekordnoj međusobnoj povezanosti i uzajamno pridonesenom prosperitetu. Sučeljavanje nije samo geoekonomski već je ono i ideološki sukob – liberalni svijet slobode protiv neliberalnog poretka prinude);
 - b. slabljenje političke podrške glavnih jamaca postojećem međunarodnom režimu, zbog njihove sve manje ekonomije i/ili demografije (jednostavno, Trump, Johnston, Bolsonaro, Modi, Kaczyński, Orbán nisu uzroci, već posljedice blijeđenja političko-gospodarskog sustava zapadnog tipa demokracije);
 - c. odsustvo sveobuhvatnog regionalnog sustava kojim bi se privremeno podržao ili zamijenio globalni sustav koji je u uzmicanju (dok je Evropa najmultilateralija regija na našem planetu, Azija je jedini svjetski kontinent koji nema jedinstvenu, još manje pankontinentalnu sigurnosnu organizaciju).

Iako se ustoličuje novi američki predsjednik, bilo bi lakomislno očekivati bilo kakav preokret politike. Nova administracija će Kinu doživljavati na isti način: ne kao opasnog (trgovinskog) suparnika, već kao neprijatelja.

Je li ovo još jedan autorov alarmizam?

Bidenovo predsjednikovanje bit će jedno od najslabijih u posljednjih 100 godina. Pirova je to pobjeda: Trump je sada dobio nekoliko milijuna glasova više nego 2016.; Senat kontroliraju republikanci; ljutito Trumpovo biračko

tijelo duboko je uvjeren da im je ukradena pobjeda i to će dalje potaknuti njihovo ukрупnjavanje uz sve više buke i naginjanja udesno u sljedeće četiri godine; radnička Amerika čvrsto vjeruje da Kina otima njihova radna mjesta – a nitko s demokratske ljevice to nije ni pokušao pobiti. Stoga će Bidenove četiri godine na položaju (ako uopće) biti obilježene nj. udaljavanjem od onih koji su ga izabrali i čistom agonijom suživota sa zagušujućim republikancima, te paralizom bez bilo kakve nove i drukčije politike. Napokon, povijest američkog bipartizma (dvopartijstva) uči nas da su demokrati tradicionalno otvarali ratove, dok su ih republikanci zatvarali. Precjenjivanje? Imajte na umu i to da je za gotovo 150 posljednjih godina Trumpovo predsjednikovanje bilo jedino četverogodišnje razdoblje u kom Amerikanci nisu započeli niti jedan rat. Mnogi sada vjeruju da je krajnje vrijeme za oporavak i nadoknadu.

Ergo, promjena u Bijeloj kući – paradoksalno – neće usporiti tekuće strateško razdvajanje i obvezno globalno presvrstavanje, već naprotiv, samo će ubrzati nj. brzinu i oštrinu.

Da smo jasni, samo će mjerljivi uspjeh u dekinizaciji Zapada pod vodstvom SAD-a odrediti koliko će daleko (i koliko dugo) ići tekuća deglobalizacija i hoće li druga faza biti reglobalizacija svijeta.

Povijest budućnosti: Neizbježnost

Očekivalo se da će do kraja 2020-ih gospodarstva Azije biti većeg obima od ostatka svjetskih ekonomija zajedno. Afrika i Bliski Istok trebali su biti sljedeći. Naravno, to je bila samo prognoza izrečena prije C-19 i naglog kinesko-američkog raskola. Ili je ovo podrijetlo te pukotine? To će se još vidjeti.

Nakon propasti globalnog komunizma mnogi su u Aziji, Africi i na Bliskom Istoku desetljećima uživali u najboljem iz oba svijeta: u jeftinim proizvodima iz Kine i vojnoj zaštiti (ili barem implicitnoj sigurnosnoj garanciji) iz SAD-a, gotovo besplatno. To se posebice odnosi na jugoistočnu Aziju (koja je prije toga bila glavna azijska crta razgraničenja), predjele afroazijskog juga te Dalekog Istoka.

Nametnuto presvrstavanje posebno će ih pogoditi – od prosperitetnog mjesta susreta roba, kultura i ideja do političko-vojnih crta razgraničenja. Ova bolna prilagodba može trajati desetljećima koja dolaze. Svrstavanje na ovu ili onu stranu neće utjecati samo na gospodarstvo, trgovinu i sigurnost već bi moglo presudno utjecati na pitanja zdravlja pučanstva, kao i na društveni model.

Nespremna i nevoljna za „ili-ili“, posebno je Azija više od deset godina propustila izgraditi ono na što sam stalno upozoravao: sveobuhvatni međukontinentalni sigurnosni mehanizam (panazijski OESS).

Unutarkontinentalna giga-demografija, kultura okrenuta prema unutra, poslušni imitator, nezahtjevni proizvođač na veliko – preko noći pritiska globalno i diljem svih morskih putova: od marljivog radnika pognute glave do sveprisutnog globalnog moćnika. U velikom približavanju sedamdesetih godina priobalje je Kine identificirano od Zapada kao njihovo vlastito industrijsko predgrađe, a sada ta „industrijska zona“ ima koherentan planetarni plan.

Je li se Dengova Kina pridružila sustavu kako bi ga sačuvala ili prešutno otela iznutra? Zapadom su zavladao šok i nevjerica. SAD – nakon početnog mamurluka – prolazi kroz bolnu prilagodbu: u Washingtonu postoji sve veći konsenzus da je strateško partnerstvo propala politika spram Pekinga, nešto što očito nije sačuvalo američke interese. Kina nije opasan (trgovački) suparnik, već je neprijatelj.

Sve ovo sada zahtijeva binarnu aklamaciju diljem ostatku našega svijeta. Dolazi vrijeme „ili s nama ili protiv nas“, dok Bliski Istok – Sjeverna Afrika (MENA) i Afro-Azija nemaju svoj treći put spreman na ponudu (sebi i drugima), već samo svrstavanje iza jedne ili druge sile – što iznimno podsjeća na Evropu prije Prvog svjetskog rata s dva kruta bloka.

Izvan Sino-svijeta, ostatkom Azije, Afrike i Bliskog Istoka (ME) također dominiraju megademografije, bujajuće socijalne mobilizacije, očekivanja i migracije, regresivna politička kultura zagledana u sebe (često bez širih perspektiva i globalnih doprinosa), nesigurne azijske nuklearne sile, te povijest jednog ponajprije hijerarhijskog međunarodnog ponašanja i arhitekture prije no multivektorske kreativne aktivne vanjske politike (priklanjanje umjesto stvarnog multilateralizma).

Sve ovo zahtijeva vraćanje na izvorne principe Afričke unije (AU), Organizacije za islamsku suradnju (OIC), Lige arapskih država (LAS) i drugih sličnih mehanizama, ali još više za preispitivanje i oživljavanje najboljeg od Pokreta nesvrstanih (NAM) koji je spasio svijet od prošlih neodgovornosti i trvenja dvaju sukobljenih blokova koji su se desetljećima sukobljavali po cijelom svijetu.

Slučaj EU – sestre blizanke AU-a (ili ASEAN-a) – je indikativan: trenutno je EU destruktivna diljem MENA, isključiva spram Rusije, neuralgična je

prema Turskoj i postjugoslavenskom prostoru, poslušna spram Kine i potčinjava se SAD-u. Ništa od toga dugoročno ne služi interesu Evrope.

Međutim, stvarnosti su jasno uočljive: Bliski Istok traži konsolidaciju, Rusija suradnju, Kina dominaciju, a SAD izolaciju. Sudeći po (ne)djelovanju sadašnje Komisije, čini se da EU ovo ne razumije dobro. Stoga blok gubi svoju privlačnost, a sutra može i svoju supstancu, s ukupnim BRAINXIT-om (odlivom mozgova). Poželjno bi bilo da AU/ASEAN uči iz greške svoje bliznakinje, a ne iz vlastite.

Indo-pacifička inicijativa „Četverokut“ (od roga Afrike do istočne obale Pacifika) nije politika održivog odgovora u doba globalnih prestrojavanja. To je prije panična taktika uzmičuće imperije (viđena u prošlosti kroz „Koalicije voljnih“). Zašto to podržati umjesto dugoročnih načela koja bi trebala poduprijeti vješto kalibriranu stratešku i emancipatorsku orijentaciju?

MENA i Afro-Azija na tome ne bi smjele iscrpiti svoj cjelokupni vanjskopolitički intelektualizam. Domaćin povijesnog samita jug – jug 1956. godine, prvak istinskog multilateralizma (RI) i mnogi osnivači NAM-a ne bi sebe trebali periferizirati postajući crta bojišnice, Maginotova linija, već bi trebali voditi oživljeni treći put.

Između sukobljavanja i priklanjanja vrijeme je za istinski multilateralizam (aktivnu i miroljubivu koegzistenciju, kako je to i proklamirao NAM). Pokret je dao mnogima veoma dugo sigurnosno sklonište, te glas iznad nj. stvarne težine, osjećaj civilizacijske svrhe, obećavajući budućnost dostižne perspektive u planetarnoj potrazi za samoostvarenjem čovječanstva.

Sukob je ono što dobijete, a suradnja je ono za što se borite.